

VAKA ANALİZ ÖRNEĞİ

TANIKLIK : BUGÜNE DEK İŞLERİNİ KAPALI KAPILAR ARKASINDA YÜRÜTMÜŞ KİMİ KENT AKTÖRLERİ BU KARELERDE ARTIK SAKLANAMAZLAR. SANALLAŞTIRILMIS BU AKTÖRLER KANLI CANLI BİR BİCİMDE OKUYUCUNUN KARŞISINDADIR. MUBALALAR ELBETTE VARDIR. ANCAK KENTİN ÜRETİM PAZARLIKLARININ YAPILDIĞI MEKANLARA, OKUYUCU TANIK OLUR, ONLARIN ELESTİRİLEBİLİR BİR VAROLUŞTA OLDUĞU VURGULANIR.

YÜZLESME : HİKAYENİN BU KISMI KENTİN KRİTİK NOKTALARINDA GECMEKTEDİR. BU SEKİLDE OKUYUCULAR, FARKLI MİMARİ İLİSKİLERİN ARASINDAKİ BAĞLARI KURABİLİR, KENT GERÇEKLERİYLE YÜZLEŞİRLER. ŞURE GELEN KENTSEL POLİTİKALARIN ELESTİREL BİR HAL ALMASI SAĞLANIR. FONUN FOTOREALİSTİK ÖZELLİĞİ SAYESİNDE BU OKUMA AYNI ZAMANDA ÖZNEL BİR ALGILAMA DA YARATIR.

KESİSME : KENTİN AKTÖRLERİNİN ALDIĞI KARARLARIN MEDYADA YER ALMASIYLA GÜNLÜK HAYATTAKİ KESİSMESİDİR. BU AN PEK ÇOK ÇELİŞKİLERİ BARINDIRIR, OKUYUCUYU KENTTE BİR SEYLER OLDUĞU YONUNDE TAHİRİK EDER VE KENTİN SİYASİ PATRONLARINA ELESTİREL BİR YORUM YAPMAYA İTER. CEM HEPCÖZER GENÇ MİMAR OLARAK ARTIK BU OLAYLARA DAYANAMAKTADIR.

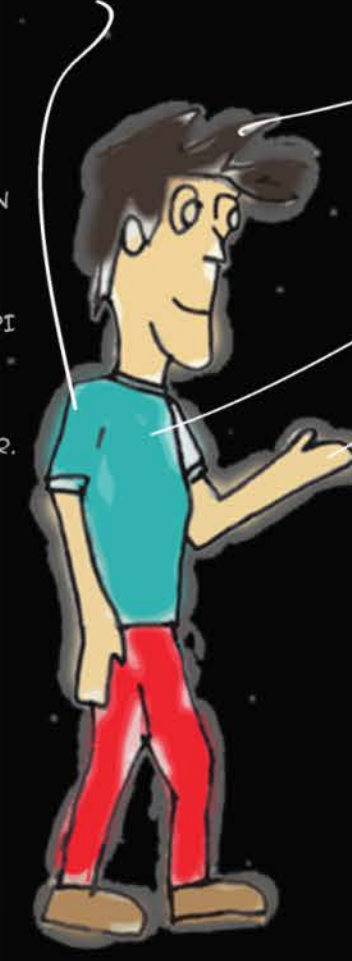
KRİTİK : CEM HEPCÖZER KENT AKTÖRLERİNİN EYLEMLERİNİ ÇESİTLİ YONLARIYLA ELESTİRİYE BASLAR. BURADA TEMEL MİMARLIK BİLGİLERİNİN OKUYUCUYLA PAYLAŞILDIĞI GİBİ CEM'İN TEPKİLERİNİN DE BİR BAKIMA ÖRNEK HALKA OLMASI BEKLENİR.

COZUM : COZUM YOKTUR, CEM'İN NE YAPACAĞI SORUNLARI NASIL COZECEĞİ GÖSTERİLMEZ. OKUYUCU BU KISMI KENDİSİ TAMAMLAMALIDIR. BU SEKİLDE OKUYUCUNUN ETKEN BİR SEKİLDE KENT OLAYLARINA TEPKİ VERMESİ SAĞLANIR.

2012 YE GELİNDİĞİNDE, İSTANBULLU BEKLEYEN BÜYÜK TEHLİKELER VAR. SORUNLARI ACIĞA ÇIKARMASI GEREKEN MEDYA, ORTALARDA YOK. BU KARMASININ İÇİNDE KİMİ YEREL PATRONLAR, CEPLERİNİ SİSRDİKCE SİSRİRMekte. YEREL MEDYANIN EKSİKLİĞİNDE BİR SİR PERDESİ ARKASINDA KAMUNUN HAKLARI GÜN BE GÜN GASP EDİLMEKTE. TÜM BU TEHLİKELERİN FARKINDAKİ MİMARLARIN ZORLU CABALARI KARSILIGINI HENÜZ BULAMADI. MİMARLARIN TÜM BU UGRASLARI KAMUOYUNU BİLGİLENDİRMEKTE YETERSİZ KALDI.

ASLINDA SORUNLAR İSTANBULDA HEP VARDI. ANCAK ARTIK GERİ DÖNÜLEMEZ BİR BOYUTA ULASMIS BU TEHTİDİN KARSISINDA KENT BOYUN EGMEK ÜZEREYDİ. BİRİLERİNİN BU AKTÖRLERİ KAMUYA İFSA ETMESİ, ARKASINDA HALKI ALARAK HAKSIZLIĞA KARSİ BİR SAVAS BASLATMASI GEREKIYORDU. BİRİLERİ KAMUNUN ARSIZCA GASP EDİLEN HAKLARINI KORUMALIDYI VE O GÜN CEM HEPCÖZER GÖREVI ÜSTLENDİ. KENTİN BİR KAMU MALI OLDUĞU DÜŞÜNCESIYLA YAKLASAN TEHLİKELERİ İNSANLARA GÖSTERMEYE KARAR VERDİ.

CEM HEPCÖZER

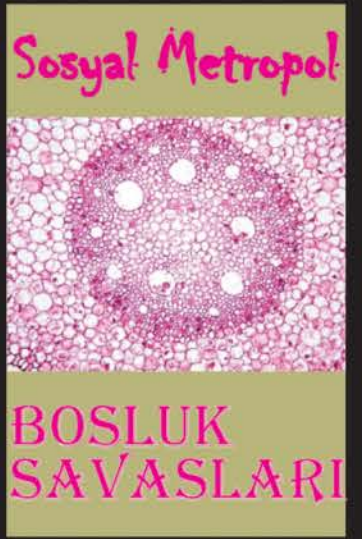

DAGINIK SAC

ASLINDA ARAMIZDAN BİRİ

Sosyal Metropol

GELECEK SAYILAR

İSTANBULDA YARATILAN SANAL KORKULULARLA, YAŞANAN DÖNÜŞÜM HİKAYELERİ... BİR YANDAN GERİ DÖNÜLMEZ EMSAL ARTISLARILYLA, DİĞER YANDAN KOŞEYİ DÖNEN YAPI FİRMALARIYLA DONUSUM ADI ALTINDA EKONOMİK VURGUN HAREKETLERİ. OLAY YERLERİNDEN CANLI KESİTLER, OLAYIN YAŞAYANLARDAN ALINTILAR. BU SAYIDA, ÇESİTLİ BELEDİYE BASKANLARININ ODALARINDAKİ TOPLANTILARA TANIK OLACAGIZ. BARINMA VE MÜLK HAKLARININ TERÖRLE MÜCADELESİ... HEPSİ BU SAYIDA!!!

SOSYAL METROPOL BU ÖZEL SAYISINDA MİMARLARIN OFİSLERİNE KONUK OLLUYOR. MİMARLAR BU SEFER İŞİNİ BİRAZ DA KENDİLERİNE BATIRIYOR. ÇESİTLİ BÜYÜK PROJELERİN TASARIM SÜREÇLERİNE TANIK OLACAGIZ. İMAR PLANLARINDA AÇILAN KÜÇÜK DELİKLEİRLİN, GÖKYÜZÜNDEKİ BÜYÜK İZLEİNİN GÖLGESİNDE BECEN PARSEL VE KAMUSAL ALAN KAVGALARINA SAHİT OLACAGIZ.

BU SAYIDA KENTİN İÇİNDE BİTEK BİLMEYEN BOSLUK DOLDURMA OLAYLARINA TANIKLIK EDECEĞİZ. BİR YANDA KAMU DİĞER YANDA YATIRIMCILARIN SANDALYE KAPMA OYUNLARINI İZLEYECEĞİZ. KAMU ALANLARINI İMARA ACMA NUMARALIRINA TANIK OLACAGIZ. DARALAN KAMUSAL ALANDAKİ SIKIŞMANIN MADURLARI VE ETKİLERİ NEDENİYLE SOSYAL BİR FACIALARIN ESİĞİNDEKİ HİKAYELERE TANIK OLACAGIZ. İSTANBUL ÜSTÜNÜZE GELMEYE BASLADIYSA MUTLAKA OKUYUN!

YAYILIM/DAGITIM

FACEBOOK
TWITTER
FLAYEPLAR
APARTMAN KAPISI
ARABA SİLECEĞİ
İNTERNET
TELEVİZYON
KİTAPEVLERİ
DERGİLER
RADYO
CEM HEPCÖZER
KAMUNUN
ULUSARILCEĞİ
HERYERDE

Mimarlık ve kamuoyu: Sosyal Metropol

New York'lu toplumbilimci Richard Sennet, *Ten ve Taş* adlı kitabında mimarları çarpıcı derecede tatmin edecek incelemelere imza atmıştır. Kitabı temel olarak, tarih içinde milletlerin kurduğu kentleri inceleyerek, bu kentlerin oluşumunun uygarlıklarla kurduğu paralellikleri irdeler. Bu gün yaşadığımız kentlerde dinamikler biraz değişmiş olabilir. Örneğin, 1. Dünya Savaşıyla dünyada son imparatorluklar yıkılıp yerini demokratik cumhuriyetlere bırakmıştır. 2. Dünya savaşıyla da özellikle Avrupa'nın kuzeyinde sosyal bir akım başlamıştır. Tüm bu karmaşık ilişkiler, farklı ülkeler farklı ekonomiler yarattığı gibi, farklı üretim süreçleriyle farklı kentler de yaratmışlardır. Bu dinamik okumanın içinde İstanbul'u ele almak ise oldukça çetrefilli bir konudur.

20. yüzyılın başlarında kozmopolit yapıdaki imparatorluk kenti İstanbul, cumhuriyete teslim olmuştur. Bu dönemde İstanbul barındırdığı yoğun ideolojilerden dolayı, başka devrimlerde de görüldüğü gibi, başkent özelliğini kaybetmiştir. Erken cumhuriyet döneminde İstanbul'a, yapılan plan ve yatırımlar yeterli olamamış, daha sonra, iktidara gelen liberal ekonominin ihtiyaç duyduğu büyük, bölgesel kent olma yoluna sokulmuştur. Üstüne binen sayısız katmanla İstanbul bu günkü şeklini almıştır. Gelinen süreçte, İstanbul, hepsapsız, kitapsız, aynı anda ortaya çıkan farklı ideolojilerin kurbanı, bazı doğal olayların sonucu, bazı politik çalkantıların eseri bir kent olmuştur. Bu günkü durumu okumak için kentlerin en acımasız gerçek kitabı olan, silüete bakılabilir. Sahip olduğu temsil gücünden dolayı korunması için yasası olan İstanbul silüeti, Üsküdar'dan, Avrupa Yakasına bakan birinin önünde kentin bütün garipliklerini. Böyle bir kentte artık neyin neden yapıldığını, niye böyle olduğunu sorgulamak mümkün değildir. Kentin oluşumu raslantısal fırsatlarla ilerlemiş karmaşık bir sürecin izidir ancak. Bu durum İstanbul'da kent üretiminin, kutsal sayılabilecek bir zekayla yapıldığı ve birey olarak hiç bir gücü olmadığı hissi uyandırır ve bireyi kent karşısında edilgen bir tutuma sürükler. Bu durumdan en çok nemalananlar da kuşkusuz yerel patronlardır.

Türkiye'de yaygın bir fantazidir nedense, kentlerden kaçıp köye gitmek, kendini doğaya vermek. İnsanın içinde bulunduğu kenti sanallaştıran, onu geçicileştiren bir düşüncedir bu. Kuşkusuz bu durum şu anki mekandan duyulan rahatsızlığı da işaret eder. Oysa ki kentler, bizim yaşam alanlarımızdır. Herkes burada üretir, burada uyur. Çocuklar burada okula gider. Minik bireyler, burada top oynar, bedensel ihtiyaçlarını burada giderir. Burada sosyalleşir. Yemeğini burada yer, burada hayal kurar, burada evlenir. Kent yaşama ev sahipliği yapar. Düşünün ki insanlar bir kıyafet seçerken kaç saatlerini harcar. Onlarca mağaza gezilmekte, saatlerce ayakları yoran arayışlar yapılmaktadır. Hepsi haftada bir kaç kere giyilecek, ve bize çok aza mal olacak bir kazak içindir. Bir imkanımız olsa da bu cinsten bir eforu, tükettiğimiz, yaşadığımız mimarlığa kıyaslayabilsek. Kent aslında her şeyleridir.

Gelelim kentlerin üretilmesine: Kim üretmektedir bu kentleri? kent kendi kendine nasıl üremektedir? İstanbul gibi çok katmanlı bir kentte, geçmişe yönelik bir kazı sonuçsuz olacaktır. Bu kent kim tarafından nasıl üretilmiştir? 80 sonrası ANAP mı yapmıştır? Menderes mi damgalamıştır? Atatürk mü, Tayyip Erdoğan mı? Osmanlının mirası mıdır, ermeni mimarların eseri midir?.. bilinmez, bilinemez. Ancak şu an kentin nasıl üretildiğini incelemek bizim açımızdan mümkündür. Başta belediye başkanları vardır. O kurum bir şeyi istemezse olmaz. Mülkiyet hakları sınırlandırılmıştır. Hele yapılaşma hakkı daha da sınırlıdır. Dizginler de yerel yönetimlerin elindedir. İkinci güç sermayedir. Sermayesi bol olanın yapılaşma hakkı

katlanarak artar. İstanbulda normal dokunun dışında yükselivermiş bir kule görürseniz hemen işaretleyebilirsiniz. Ya siyasi bağlantısı vardır, ya da sermayesi. Yoksa normal emsalin dışında fırlamasının bir yöntemi yoktur(Eğer toplumda bir emsal farkındalığı olsaydı bu gün kuşkusuz İstanbul'da yürümek halk için acı verici bir hal alırdı. Belki de bu gerçeği toplumun mutluluğu için gizli tutmalıyız. Böylece İstanbul'da emsalın dışına fırlamış her yapıda yükler ağızlara gelmez.) Diğer bir kent aktörü mütahittir. Avan proje metraj maliyet hesaplaması gibi kısa bir sürede öğrenebilecek bir yeteneği edinen herkes bir İstanbul müteahhiti olabilir. Arsa fiyatı, yapım maliyeti, konut satışı gelirleri, topla çıkar böl çarp, yeni yatırımınız kapıdadır. İkinci bir üst ligi vardır bir de, yönetmelikteki açıkları kullanıp parasını ödeyerek suç işleyen müteahhit, o lig kuşkusuz daha karlıdır. Üçüncü üst ligde ise siyasi bağlantıları olan müteahhit vardır. Bu bir önceki sınıfta olduğu gibi çaktırmadan yolsuzluk yapmaz, tüm belgelerini tamamlar, plan notlarında iki üç delik açılır, aynı delik bir kaç ay sonra İstanbul göklerinde yerini almıştır. Dördüncü üst müteahhit liginde ise sermayesi bol ve siyasi bağlantısı Ankara'da olanlar vardır hatta bazen bu bağlantı yurtdışındadır. Bir de yeni devlet modelinde yer alan, ki sosyal devlet anlayışının sınırlarını zorlayan bir aktördür: TOKİ! serbest piyasayla haksız rekabet eden bir koca şirkettir, kamu adına fayda üretmesi değil kar üretmesi güdülür. Toki işi en kolay olan kurumdur. Bulduğu boşluğu bir kaç dakikada karar alarak, yapılaşma alanına dönüştürür, yasası gereği hiç bir fren mekanizması yoktur. Planda yeri olsun olmasın, hatta plan yoksa toki için daha karlıdır. Hemen inşaaata başlanır. Tasarımda gözetilen tek endişe, boyanmış dış sıvanın kaç yüz metre öteden görüldüğüdür, Eğer bir toki yapısı, elli kilometre öteden algılanıyorsa, o iyi bir yapıdır. Tabi aynı oranda nerdeyse bir statik yapı olma niteliğine ulaşmış TOKİ yazısını eklemek de cabasıdır. *Tüm bu koca aktörlerin içinde kentli nerededir?* Ya da en azından içinde yaşadığı kentte bu aktörlerle uzaktan olsa da tanışmış mıdır? Bir kentli kentin bu şekilde heba edilen kaynakları karşısında bir şeyler hisseder mi?

Peki, kentler kaç yılda üretilir, kaç yılda tüketilir? Kentin oluşma hızı nedir? Bu gün artık bir seri üretim-tüketim nesliyiz. Etrafımız akıllı fabrikalarda akıllı tasarımlarla donatılmıştır ve mimari elemanlar dışında, konutumuz, sokağımız ve temel tefrişatımız dışında her obje, nerdeyse her gün değişmektedir. Bu kapital sistemin acımasız gerçeğidir. Eğer bir firma dünyanın en dayanıklı ayakkabısını üretirse bu, sistem için bir kabustur. Zaten bir takım karmaşık hesaplarla insanların bir ayakkabıyı uzun süre değil, kısa süre kullanmasının ülke çıkarları açısından daha iyi olduğu saptanmıştır. Üretimin amaçsız, umarsız, bilinçsiz bir tüketimle dengelenmesi kendi başına ayrı bir konudur. Bu kadar çok makinanın bilgisayarın olduğu bir uygarlıkta bu kadar kıt yaşanması apayrı bir konu. Ama iş kentlere geldiğinde durum bir hayli değişir. Zira kentleri dünden bu güne değiştirmek mümkün değildir. Belki yapı bazında düşünüldüğünde, 2 yılda her türlü yapı yenilenebilir, ama bir parselin dönüşümü geri dönüşü mümkün olmayan bir üretimdir. Bir sokak oluştuysa artık o sokak kim bilir ne zaman düzeltilebilecektir belki bir kaç asır sonra. Kentlerin geri dönülemezliğinin bir diğer büyük sebebi ise, mülkiyet haklarıdır. Bu gün İstanbulun hemen her dokusu kaldırabileceğinden daha yoğundur. İstanbul Anadolu'nun pek çok kenti gibi, sınırsız gelişme olanağı olmadığından, durmadan içeride yükselerek ve sıkışarak büyümektedir. Bu büyümenin geri dönülebilir bir yöntemi yok gibidir. Eğer gökten para yağmaya başlar, sırf İstanbullular daha rahat yaşasınlar diye, birileri konutları ofisleri satın alıp yıkma girişiminde bulunmazsa, yoğunluğun düşmesi hiç de mümkün değildir. Elbette ufak bir hatırlatma yapmakta fayda var, güneş biz yükseldikçe daha çok ışık vermeyecektir. Yükseldikçe kentin insan ve sosyal katmanı olan zemin kotu için karanlığa dorğu umarsız bir yolculuk başlayacaktır. Acaba

İstanbul'da üretilen kentin, torunları tarafından tüketileceğinin farkında mıdır yoksa bir gün hayal gerçek olup, tasını tarağını toplayıp köye doğaya mı verecektir kendisini?

Tüm bu süreç kendi kendine işleyen dinamiklere sahiptir. Yukarıda İstanbul'un yakından bir fotoğrafını çektik ama yukarıda hiç mimar kelimesini kullanmadık. Aslında kullanmak da pek gerekmedi. Zira kent kapitalin arz talep dengesinde, güçlü olan üretim basamağından güçsüz olan tüketim basamağına doğru akan bir nehirdir. Mimar bunun içinde ancak komünist bir ülkede iş bulabilir. Kapital sistem bir kriz sistemidir. Eğer ana haber bültenlerinde ekonomi iyi gidiyor deniyorsa herşey yolundadır. Yöneticiler için geriye gülen bir iki surat bulup fotoğraf çekilmek kalır. Günün teknolojilerini kullanarak, akıllı üretimler gerçekleştirmek, ve yaşama değer yaşamlar üretmek gibi bir kaygı yoktur. Çünkü ana haber bültenleri böyle şeyleri sunmaz, Sabah Şekerleri bunları ele almaz. Siyasi iktidarlarca gündem yaratacak mimari olaylar meydana gelmedikçe soru sormak kimsenin aklına gelmez. Dolayısıyla akıllı kentler üretmek için kimse mimarlara danışmaz, niçin akıllı kentler üretilmediğinin hesabı da siyasilere sorulmaz. Peki Türkiye'de mimar portresi nedir? Mimarlar kent üretiminde nereye nereden katılır? Aslında sorunun çok acıklı bir karşılığı vardır. Birincisi kent üretmek için mimara muhtaç değilsinizdir. Yapı teknikerleri, bir kaç inşaat mühendisi ile her türlü proje hazırlanabilir. Kolon kirişi çözebilen her inşaat mühendisi, iki kolon iki kirişi de üretebilir, ortasına da bir döşeme ekleyince de ihtiyaç duyduğunuz her mekan elinizdedir. Geriye sadece büyük kolileri kent adındaki metrekare deposuna olabildiğince sıkı bir şekilde istiflemek kalır. Hele birileri, kaç metrekare mekan gerektiğini ellerine verilmişse, hem müteahhit ve inşaat mühendisinin altından kalkması gereken tek sorun kaç kolon ve kaç kiriş gerekeceğidir. Eğer proje üst kesimlere hazırlanıyorsa, yine mimara ihtiyaç duymadan cephe malzemesini bir üst kalite alırsanız, yapınız güzel bile görünür. Fotokopi nedir öğrendiyse de, elinizdeki tek projeye farklı farklı bir illerde ihalelere katılabilir hale gelmişsiniz demektir. Hal böyle olunca, piyasa bir anda tersine dönmektedir. Kent kendini üretirken mimarlara ihtiyaç duymamakta, aksine mimarlar yaşamak için, kenti üretecek aktörlere ihtiyaç duymaktadır. Bu da mimarları tam bir esnaf sınıfına sokar. Aslında işsiz pek kalınmaz, Gelişmekte olan bir ülkede mimarların işsiz kalması zaten o ülkenin gelişmemekte olduğunu gösterir. Hal böyle olunca mimarlar aldıkları eğitim üçte biriyle yapı yapmaya başlarlar. Bir de piyasadaki bu sıkışmayı görüp, akademilerde dergilerde kalmayı tercih etmiş mimarlar vardır. Türkiye bu konuda altın kaynak ülkedir. Mimarlık okullarının koridorları her dönem kamu adına üretilmiş mimari tasarımlarla dolar, her sene yarışmalarla sıkı konular tatbik edilir. Ama iç burkan bir gerçek de vardır: gelecek dönem başladı mı, bütün çalışmalar yerinden sökülür ve çoğu mimarlık öğrencilerinin şaşkın bakışlarıyla, okul görevlilerince, sanayi tipi çöp poşetlerine tepilerek, ileride kullanılmak üzere çöp adı verilen fikirler mezarlığına gönderilir. Artık o projeler, port folyolarda öğrencinin ofiste cephe çözüp çözemediğinin, görsel hazırlık hazırlayamadığının bir göstergesi olarak birer sayfa birer sayfa sonsuzluğa doğru uzanırlar. Akademik kadrodan çıkan üretimler ise güzelce ciltlendikten sonra mimarlık kütüphanesine getirilip öğrencilerin okuması için serin ve kuru bir ortamda saklanırlar. Birikmiş bütün bu üretim, keşfedilmiş bilgi, kent algısı, okul koridorlarından sokağa çıkıp halka mal olamaz. Mimarlık okullarının elinde, bünyelerinde depoladıkları bilgi yığınlarını dışarıyla paylaşma gücü yoktur. Durum her fakültede böyle değildir: mühendislik bölümlerinde yapılan yenilikçi projeler zaman zaman basında ve ülke gündeminde kendilerine küçük de olsa yer kapabilmektedir. Belki de proje yürütücüleri bu noktada idare ettikleri stüdyolardan talep edecekleri üretimin niteliğini gözden geçirmelidir.

Oysaki okullarda kamu faydası gözetilerek çok farklı bir şekilde bu durumların çözüleceği ön görülür. Ama nasılsa olaylar hiç de bu şekilde gelişemez. Önce bölge planlamacıları, ülkenin ihtiyaçları ve hedefleri doğrultusunda yapılacak işleri uzun uzun planlarlar. Bu grup hesapları için süper bilgisayarlara ihtiyaç duyar, bir ülkede kaç doktor kaç hastane, ne kadar çimento fabrikası olması gerektiğinin hesaplar yaparlar. Sonra bu hesapları, coğrafyaların iklimleri, topoğrafyaları, yeraltı kaynakları, doğal sit alanları, ulaşım imkanları, ve en önemlisi, bölgenin kimliğini gözeterek pay ederler. Tabi bu ekibin hiç bir zaman hesaplayamadığı ve o yüzden pek çok politakacı tarafından aşşağı görülme sebebi olan bir eksiklikleri vardır. O da politik rantı hesaplayamamalarıdır. Eğer ki gereksiz yerlere havaalanı yaparak seçim kazandırmayacaksa, eğer gerekesiz otoyol yatırımlarını, daha kirtik demiryolu yatırımlarından önce koymayacaksa o bölge planı gereksiz bir plandır. Bir şekilde bölge kararları alındıysa daha sonra şehir bölgeciler işe koyulurlar. Tepe tepe dere dere, sokak sokak, alt yapının, bölgenin artık mahalle alışkanlıklarını gözeterek, en iyi dokuyu seçmeye çalışır şehir tasarımcıları. Bölge planlamacısının öngördüğü bütün hacimler, doğa anayla ve mevcut kent dokusuyla kente eklenir. Çok karmaşıktır bu projeler. Taramalarla dolu paftalarda saatler harcanır koca ekiplerce. İklim topografya, etaplama, piyasa, soyal alanlar, yapı teknolojileri, ulaşım teknolojileri herşeyi düşünmek zorunda bir plan yapar Şehirci mimarlar. Tabi yapılır ama şehircilerde çok gereksiz bir meslektir eninde sonunda, Bunlar mesela istanbul silüetinden nedense bi kaç gökdeleni hayal edebilmekten acizlerdir. Halbuki bir kaç gökdelen kaç seçmen kazandırır haberleri var mıdır. Bu ülkede her kule yapımında ülkenin ne kadar kalkındığının toplum tarafından bir izlenmesi için bir resimdir. Hiç kulesiz kent mi olurmuş zaten, bak gözünü sevdiğim nevyorkına, oh mis bi ton kule yapmıştır, Türkiye amerikadan da zengindir hem, amerikalılar kulede yaşayacak bizimkiler gecekonduda mı yaşayacaktır, bilim insanları türk halkını aşağılamayı bırakmalıdır. Zaten belediye başkanları seçilmiş kişilerdir. Halk tarafından seçilmiş pek denmez, tek başına “seçilmiş kişi” terimini daha çok severler, böylelikle, kuzey avrupa mitolojisindeki “chosen” lardan olurlar. Koca kentte ilçelerin bi bakıma ağalarıdır. Politik söylemler sözlüğü ise herşeyi mümkün hale kılar. Hayal gücünden yoksun kent tasarımcılarının yaptığı planlar belediyenin bir iki hareketiyle bir anda içlerine tane karaberir atılmış çorbaya dönüşür. Emsal hakkı 3 kata izin verilirken satılan arsalar hayal gücü yüksek mütahitlerin çalışmaları ödüllendirilerek bi anda 20 kata çıkmaları ön görülür. Hele birde istanbulun daha güzel bir tasarım geçmişi vardır, oda evlere şenliktir. Zamanında bölge plancıları çok mesai yapmamış olsa gerek ki, istanbuldaki dengesiz yatarım sonucu, üretilmesi gereken konut miktarıyla üretilebilecek konut miktarı arasında uçurum meydana gelmiştir. Gecekondular gelişi güzel yerleşmişlerdir. Aslında mucizevi bir şekilde, /tabi bir zorunluluk sonucu/ topografyayla mükemmel uyum içinde gecekondular türemiştir. Sonra ver tapuyu, al oyu, ver emsali, al oyu, ver bida emsali al oyu. Kücücük bir gecekonduların izidir bu gün istanbulun yüksek apartmanlarının taban şeması, bir tasarım mucizesidir, dünya mirasında yerini almalıdır.

Basında yer alan başarılı kentsel tasarım haberleri de yok değildir. 3. Köprü müjdesi her an gelebilir, Galataport hemen gündeme oturabilir. Görselleri pek güzel hazırlanmış konut reklamları oynar televizyonlarda. Avrupanın en uzun yapısı yapılır bu yöntemle, en değerli arsalar milyar dolara satılır. Projeler de ünlü mimarlara verilirse, kim itiraz edecektir, oyunbozan Mimarlar Odası belki. Kentler sundukları yaşam kalitesine göre değil de manşetlerde boy göstermesine göre sıralansaydı İstanbul birinciydi. Biri İstanbul'u spekülasyonundan arınmış bir şekilde deneyimlemeye kalkışırsa görecekları onu pek tatmin etmeyebilir. İstanbul'un incisi spekülasyonu, kenti ayakta tutan en önemli tasarımdır. Bu sebeple büyük yatırımcılar sıklıkla gazetelere röportaj verip, istanbulu öve öve bitiremezler,

otel yapmak istediklerini duyururlar, ülkeye döviz getirecektir yatırımla çok kişi kazanacaktır. Bu manşetlerle kamu İstanbul silüetine girecek yeni otel yapısı hakkında ilk hazırlığını yapmış olur ve bunun gibi daha nice örneklerle İstanbul manşetlerden girilen her yeni haberler ayakları yerden tekrar tekrar kesilen bir kente dönüştürülmüştür. Gündem bu kadar profesyonelce bu kadar sık değiştirilirken İstanbullu, kenti üstüne oynanan onlarca oyunu fark edip, algılayıp bir tepki oluşturacak fırsatı bulamaz. Her şey çok hızlı gelişir.

Tüm bunların dışında siyasi iktidarın hiç kabul etmeyi sevmeyi sevmediği sıkıcı bir konu vardır. O da insan sosyolojisi ve fizyolojisidir. Bugün, insan bedeninin sınırlarıyla kent bir çelişki içindedir. Küçük çocuklar en çok etkilenen sınıftır. Top oynamak hayaldir. Eğitim sistemi de sağ olsun, tüm öğrenciler neden ve nasıl olduğu hala pek anlaşılamayan bir şekilde servislerle başka bir semtte okula gider. Okul bitip eve dönülünce top oynanabilecek bir yer yoktur. Küçük basket sahası bile İstanbulda bulunmaz bir alandır. Tenis sahası ise bir mucizedir, bi kaç yerde vardır, oda burjuvaya ayrılmıştır. Spor maliyetli bir iş haline dönüşür. Sokak aralarında, arabanın geçmediği anlarda başlanan top oynuyla erkek çocuklar biraz olsun enerjilerini atabilirler, ama kız çocukları için İstanbul yarı kapalı ceza alanı gibidir. Sokaklarda pek görülmezler. Böylelikle “cinsel yönden ayrılmış mekan” gibi karmaşık bir mimari terimin içinde bulur İstanbullu kendini. Ama bunun dışında arabalarımız oldukça sağlıklıdır. Sokaklardan aslan payını arabalar alır, hem parkedeler, hem giderler, ikisi içinde koca koca alanlar ayrılır. Zavallı okullar zaten az olan zemin alanlarını birde otoparka kiralararak okula bir gelir kapısı açacaklardır. Zevkli tarafları yok değildir, top arabanın altına kaçarsa onu çıkarmak için yüksek geometri zekası ve sert esneme hareketleriyle topa uzanılarak top kurtarılır. Biraz da sosyal bir canlıdır insan, ama dışarı adımını atan birey nereye gidecektir. Nice zorunlu kamusal boşlukları azaltma mühendisleri yetişmiştir bu belediyelerde. Türlü bürokratik oyunlarla, kent boşlukları imara açma yöntemleri üretilmiştir. Tabi bunların hiç biri bir patlamayla dünden bugüne olaylar olmadığı için, ana haberlerde yer alması pek mümkün değildir. Hepsi sosyetik, medyatik bir yönü olmayan can sıkıcı konulardır. Gündeme nasıl geleceği belirsiz bir şekilde, soğuk raflara kaldırılır.

Tüm bu kargaşanın içinde kamu insanı nerededir. Kentli neden kendi çıkarları doğrultusunda yapacağı seçimde kendi çıkarlarını düşünen siyasi güce zorunludur. Kent kendisi için tasarım yapmaya gönüllü İstanbul için tasarım masalarında sabahlamaya razı mimarlarla buluşmamaktadır. Kentin ihtiyaçlarını yönetimini bir bilim çerçevesinde inceleyen mimarlar neden mesleklerini yapmaz halledirler? Ürettiğimiz kentler, tüm üretimimizi, yaşantımızı geliştirecekken, nasıl olurda aksi kararlar bu kadar çok alınmaktadır.

Kentler ifade ettiği nitelikler açısından algılanması mümkün olmayacak derece karmaşıklardır. Özellikle İstanbul gibi bir kentin bir bölgesini algılamak bile mümkün değildir. Bu karmaşanın içinde kentin nasıl ürettiği, değişim hızının ne olduğu, kamu haklarının neler olduğu, bu kentin hukukunun ne olduğu gibi konular büyük teknik bilgiler gerektirmektedir. Bu büyük teknik bilgiye, kentin üstüne yapılan spekülasyonlar galip gelmektedir. İstanbul gibi megametropol bir yapının kullanılan bir yerel televizyonu veya yerel herhangi bir medyası bulunmamaktadır. Kentte olan her olay ancak televizyonlarda ulusal kanallarla takip edilebilmektedir. Bu da kentsel sorunların ele alınması için kritik öneme sahip kamu bilgilendirmesinin can damarlarının olmayışı anlamına gelir. Türkiye'deki pek çok sıkıntının ülke çapında etkileri vardır. Ama kentlerin problemleri sadece, o kente özgüdür.

Tüm kamuyu ilgilendiren kentler, bir şekilde kamunun ilgisizliğiyle yönetilemez bir durumdadır. Sorunun tamamını siyasi aktörlere yüklemek mümkün değildir. Seçmen ne ise seçilen de odur. Seçmen ne ise kent de odur. Bir anlığına politik kargaşadan kendimize sıyrırız da konuyu incelemeye başlarsak, aslında toplumda bir farkındalık hareketiyle pek çok sorunun çözülebileceği görürüz, Bu makalenin savunduğu en temel düşünce de budur. İstanbullu kentselleşme ve kent hakkında daha bilinçli olmalıdır. Bu bilinç er yada geç istanbulun yönetimine de yansiyacaktır, ve o zaman seçim kazanmak için siyasi iradeler, kilometre ötelere görünün kule yapamaz hale gelip, yerine yeni kamu alanları vaat etmek zorunda kalacaklardır. Haksız plan değişikliklerinin bir kamu malı hırsızlığı olduğu anlaşılır hale gelirse, demokrasi mekanizmaları gelinen süreçleri tersine çevirecektir. Her kentli yeşil alan isterse, siyasi irade bu yönde karar almaması ve kaynağını buna harcamaması mümkün müdür? Eğer kentli istanbulun boğaz tepelerinin iktidar tarafından amansız bir şekilde rantta dönüştürülmesine razı gelmezse, siyasi irade o tepelerde nasıl saklanacaktır?

Bu bilinçlenme de mimarlardan başkasının ön ayak olması mümkün müdür? Kentin üretiminden sorumlu ve yetkin tek meslek olarak mimarlardan başka kim bu bilinçlenmeyi sağlayacaktır? Siyasi iradelerin bilinçlendirilmesi elbette kısa süre için bir çözüm olarak görülebilir. Seçimle gelenlerin halkı yönetirken uzman görüşlerini almak görevidir. Ancak kamunun kendi adına çıkarlarını beklemediği, savunmadığı bir karmaşada siyasi iradelerin bazen isteseler bile ne kadar hareketsiz duruma düşecekleri de unutulmamalıdır.

Örnek olarak üçüncü köprüyü ele alırsak, Ne 1/100.000 ölçekte planlanmış ne de kamuoyu tarafından gerekli görülmüş bir kentsel rant hareketidir. Mimarlar Odasının, kent plancılarının ateşli bir şekilde bu köprünün inşasına nasıl karşı çıktığı bilinmektedir. Ancak ne yazık ki üçüncü köprü projesi, mimarların algıladığından daha farklı rantlara da sahiptir. Oda politik bir rant! İstanbul gibi Türkiyede büyük seçmen bulunduran bir kentte partilerin bu tür girişimleriyle kendilerine ilgi toplamaya çalışmaktadırlar. Burada hatalı bir taraf aramak teknik olarak mümkün değildir. Zira politik rantı oluşturanların politik rant karşılıklı verenlerin arasında hatalı bir ilişkiden doğmuştur üçüncü köprü, burada mimarlık elitist bir bilgi olmaktan çıkıp bu ilişkiye aktif olarak katılmalı, tarafları bilgilendirmelidir.

Bir vaka analizi örneği: Sosyal metropol:

Sosyal Metropol mimarlarla kamuoyunun arasında bir portal işlevi görür. Bu portalda üretim açık katılımı gerçekleştirilir, yani her mimar yaptığı üretimleri bu portal sayesinde kamuoyuyla paylaşabilir. Portalın fiziki bir şekli yoktur. İnternet sitesi, facebook, twitter, çeşitli dergiler, karikatür dergileri, gazeteler, elle dağıtılan ya da kapı önlerine bırakılan ilanlar, radyo programları, televizyon programları olarak oluşabilir. Ele alınmış Cem Hepçözer'in Macerası, bu üretimlerin potansiyelini gösterebilecek, bir örnek öneridir.

Cem Hepçözer bir mimardır. Olayların tümünü izleyememekte ve müdahale edememektedir. Cem'in edebileceği tüm müdahaleler demokratik ve bir mimarın yapabileceği kadardır, ancak bir gödermeli mizah olarak, sorunları çözerken süper kahraman kostümü giymektedir.

Kurgu bir tanıklıkla başlar. Bu tanıklık aşamasında, kentin karar alma mekanizmalarının nasıl çalıştığı okuyucuya anlatılmaya çalışılır. Örneğin yapılan projelerin, haksız verilen emsal artışlarının, kentsel dönüşümün, kamunun iyi kalpli sandığı siyasi liderlerin öteki yüzleri gözler önüne serilir. Politikacıların, müteahhitlerin, bürokratların, mal sahiplerinin,

yatırımcıların aralarındaki diyaloglar aktarılır. Bu şekilde kentin sanallaştırılmış aktörleri kamu tarafından izlenir olmaktadır.

Tanıklık evresinden sonra, olaya Cem Hepçözer girmektedir. Cem normal yaşantının pek özelliği olmayan bir aktördür, ama bulunduğu yerler okuyucuyu kentteki kritik noktalarla yüzleştirir. Bu yüzleşmeler İstanbul'un pek çok noktasında gerçekleşebilir. Örneğin Cem kız arkadaşını Tarlabası'ndaki dönüşüm alanının karşısındaki otobüs duraklarında beklemektedir. İkisi daha sonra İstiklal caddesindeki bir koruma şakası olan Demirören plazanın önünde geçer. Bu gerçeğe uzantılı bir yüzleşmedir. Bu şekilde okuyucu, içinde yaşadığı kentin üsüne alınan kararların bir parçası olarak hikayede kendisi de yer alabilir, bu yüzleşmelerle alınan kararların yapılan yanlışların neye benzediğini deneyimleme ve görünmeyen mimari ilişkilerin birbirleriyle bağlantılarını kurma fırsatı yakalar, ayrıca kentler sorgulanabilir eleştirilebilir objelere dönüştürülür.

Daha sonra Cem Hepçözer'in göndermeli mizahi başlar. Bir sinir harbiyle kostümünü değiştirir. Bu sıradı İstanbul da pek çok mimarın muhtemelen başına geldiği gibi, olayın yanlışları saçmalığı karşısında durmadan söylenmektedir. Bu sinir harbi sırasında okuyucuya yapılanların yanlışlıklar, anlatılmakta, okuyucuyla beraber konu tartışılmaktadır.

Ardından Cem olaya, olanlara müdahale etmeye başlar. Ancak bu müdahalenin ne olduğu gösterilmez, Okuyucu bu kısmı kendisi tamamlaması gerekir. Çözüm önerisini kendisi bulması gerekir. Bu okuyucuyu edilgen bir duruma itmektir. Okuyucu yapılan tartışmalarla çözüm önerisini kendisi geliştirmesi gerekir.

Bu gün artık iletişimin yeni bir aşamaya geçtiği bir dönemi yaşıyoruz. Bilgi matbaanın icat edilip yayılmasıyla beraber bütün dünyanın ana karakterini değiştirmiştir. Mimarlar tarafından, bir sorunsal olarak bilginin yayılması araştırılması ise açılımlara gebe dir. Mimarlar kamuoyu ile oluşturabilecekleri onlarca farklı yöntem mevcuttur. Bilgi yapmak propaganda yapmak artık hiç olmadığı kadar kolay gerçekleşebilmektedir. Sosyal metropol çizgiromanı, Türkiyede mümkün olan iletişim olanaklarından sadece bir tanesidir.

Sonuç olarak, Mimar olmayan bir sosyoloğun görüşüne tekrar dönersek, Richard Sennet Ten ve Taş kitabında, insanlığın ürettiği kentle bir bütün olduğunu, tenin ve taşın kendi içinde bir diyalektiği olduğunu savunmuştur. Bu günün İstanbulu da kuşkusuz ki İstanbulluların oluşturduğu bir kenttir. İçinde gelişen bütün olaylar bütün dinamiklerin bir bakıma kendisi kurgulamıştır. Sıkışma elbette sadece yapı ve kent üretiminde değildir ancak, mimarlık alanındaki bir sıkışmayı açabilecek tek taraf yine mimarlar cephesidir. Mimarların bu hedefe ulaşmaları ise, sadece plan şemaları, kesitler, detay çizimlerle yada taramalı paftalarla mümkün değildir. Çünkü mimarlık elitist bir meslek profesyonelliği değil, insanın doğa karşısında yaşamak için gerçekleştirdiği olağan bir fenomendir.